

CIUTAT VELLA, PASSAT I PRESENT MIGRATORI

JORDI MORERAS. Fundació CIDOB

Introducció

En el primer número de la revista *Barcelona Societat* s'inclouïa un article que comentava els resultats d'una enquesta feta el 1991 sobre les actituds dels barcelonins envers els immigrants estrangers.¹ Una de les conclusions de l'enquesta era que la percepció que des de la opinió pública es genera de la immigració es deriva més d'informacions, imatges i referències indirectes (sovint importades de la resta d'Espanya o d'Europa), que no pas d'una percepció directa per part dels propis individus. Això podria explicar-se, en primer lloc, pel fet que l'índex de població estrangera a Barcelona aleshores era d'1,4%. Avui dia, set anys més tard, aquest índex s'ha duplicat fins arribar al 2,8% de la població de Barcelona, si partim de les dades sobre permisos de residència que facilita la Subdelegació del Govern a Barcelona. Malgrat que aquesta segueix sent una xifra relativament baixa, especialment quan es compara amb els índexs que mostren altres capitals europees,² això no ha impedit que es generi una creixent percepció social de la presència immigrant a la ciutat.

Avui en dia, la qüestió migratòria s'ha convertit en un factor pràcticament ineludible en el discurs de les administracions i dels partits polítics, en el discurs social de determinades ONG i entitats veïnals, així com en el discurs dels mitjans de comunicació, que sempre li han dedicat una especial atenció. El resultat de tot aquest intens procés de

construcció del fenomen migratori des d'aquests i altres àmbits és que s'ha afavorit el desenvolupament, en el si de l'opinió ciutadana d'una percepció sobredimensionada de la presència estrangera a Barcelona.

Com en el conjunt de la ciutat, la percepció de la presència estrangera en els barris de Ciutat Vella també es troba influenciada per aquest factor. Però a diferència d'altres barris de Barcelona, els seus habitants ja acumulen una experiència directa del contacte i de la convivència amb persones immigrants, siguin o no d'origen estranger. De fet, l'actual Ciutat Vella no podria entendre's sense fer referència als diferents fluxos migratoris que hi han arribat des del segle passat, i que avui en dia segueixen configurant part de la seva realitat social.

La creixent visibilitat que adquireix la presència estrangera en el districte és expressió, no tant de l'arribada de nous col·lectius, sinó de l'estabilització del cicle migratori d'aquells que ja eren presents des de feia força temps entre nosaltres. La reconstrucció dels nuclis familiars, així com l'emergència de les noves generacions, ens estan mostrant la transformació qualitativa que protagonitzen als nous rostres que acompanyen l'actual immigració. Noves imatges que trenquen amb els estereotips que identificaven l'immigrant com a home, sol i amb una baixa qualificació laboral. Noves realitats migratòries que s'incorporen plenament en uns barris en plena transformació social i urbanística.

La incorporació de noves poblacions es planteja com un dels principals reptes de futur per al districte central de Barcelona. Un repte que cal començar a afrontar des d'ara mateix, partint del reconeixement de l'experiència que els seus barris han acumulat al llarg de la història com a porta d'entrada a Barcelona, així com treballant per mostrar els marges i realitats d'aquesta presència estrangera. En aquesta direcció, aquest article vol presentar tota una sèrie de dades, fonamentalment estadístiques, sobre residents estrangers a Ciutat Vella, que es deriven dels treballs realitzats per l'Observatori Permanent de la Immigració a Barcelona (OPIB), entre 1994 i 1997.³

Barcelona, ciutat de migracions

Un ràpid repàs per la història demogràfica de Catalunya i de la ciutat de Barcelona ens mostra la importància del component migratori en l'evolució de la seva població. Tant durant el present segle com en l'anterior, la ciutat s'ha nodrit de continuats fluxos migratoris

1. Antoni Ramon, "Actituds dels barcelonins envers els immigrants d'altres cultures", *Barcelona Societat*, n. 1, 1993.

2. Com per exemple Brussel·les, on en els districtes de Schaerbeek y Molenbeek es comptabilitza un 37% de població d'origen estranger el 1996; o Rotterdam, amb un 25,3% en 1996; o Frankfurt, amb el 21,7% 1988; i també Marsella, amb un 6,6 % el 1990. Dades extretes de l'estudi de Natàlia Ribas, *Les ciutats i els immigrants: cinc casos de gestió municipal a Europa*, Barcelona, Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, abril de 1997.

3. *La immigració estrangera a Barcelona*. L'Observatori Permanent de la Immigració a Barcelona (1994-1997), Barcelona, Ajuntament de Barcelona-Fundació CIDOB, 1998.

amb diferents orígens, i les tendències indiquen que aquest factor seguirà estant present en la configuració futura de la ciutat i del seu àmbit metropolità. En l'actualitat, els fluxos que provenen de l'estranger han anat substituint progressivament aquells que tenien el seu origen en altres regions espanyoles. Es tracta d'un fenomen de substitució, que no de successió, donat que aquests nous fluxos (que malgrat aquest apel·latiu, alguns ja tenen gairebé tres dècades d'història migratòria), no han heretat el perfil demogràfic i quantitatiu dels anteriors, i les seves xifres estan encara molt lluny de

les estimacions de la immigració interna que va rebre la ciutat fins als 70. Tal com es pot veure en la taula 1, la població nascuda a l'estranger creix, al mateix temps que la proporció de nascuts fora de Catalunya minva progressivament. És significatiu observar la ràpida progressió de la població nascuda a l'estranger a Ciutat Vella.

Prenent com a referència les dades que facilita el Padró municipal (taula 2), aquestes ens indiquen que numèricament gairebé tots els districtes de la ciutat han augmentat el seu nombre de residents estrangers, amb la qual cosa cal

concloure que no es pot considerar que la presència d'estrangers a Barcelona es circumscriu únicament a una sèrie de barris o districtes de la ciutat. L'evolució d'aquesta presència sí que difereix entre uns i altres i, així, es constata que en l'actualitat Ciutat Vella és el districte amb més residents estrangers de Barcelona, amb un creixement entre el període 1986-1997 bastant per sobre de la resta. Però això no sempre ha estat així, ja que a l'inici del període d'11 anys que analitzem, s'observa que altres districtes com

Taula 1
Lloc de naixement dels residents a Barcelona (percentatges)

	1986		1991		1996	
	Barcelona	C. Vella	Barcelona	C. Vella	Barcelona	C. Vella
Barcelona ciutat	56,8	52,9	57,7	53,1	58,9	52
Resta de Catalunya	9,1	7,9	8,9	7,6	8,7	7,3
Resta d'Espanya	31,6	35,9	30,2	33,6	28,6	30,5
Estranger	2,5	3,3	3,2	5,7	3,8	10,2

Font: Padrans municipals (1986, 1991, 1996)

Taula 2
Proporció d'estrangers per districtes de Barcelona

Districtes	1986	%	1991	%	1996	%	1997	%
Ciutat Vella	2.063	10,6	3.433	14,7	5.893	20,1	6.362	21,8
Eixample	4.140	21,3	4.425	18,9	5.392	18,4	5.365	18,4
Sants-Montjuïc	1.259	6,4	1.759	7,5	2.625	8,9	2.950	10,1
Les Corts	1.809	9,3	2.185	9,3	2.354	8,0	1.765	6,1
Sarrià-St.Gervasi	4.914	25,3	4.874	20,8	4.718	16,1	3.671	12,6
Gràcia	1.693	8,7	1.949	8,3	2.196	7,5	2.166	7,4
Horta-Guinardó	1.249	6,4	1.511	6,4	1.791	6,1	1.724	5,9
Nou Barris	651	3,3	834	3,5	1.080	3,7	1.265	4,3
Sant Andreu	705	3,6	1.023	4,3	1.205	4,1	1.335	4,6
Sant Martí	978	5,0	1.409	6,0	2.098	7,1	2.561	8,8
Total	19.401	100	23.329	100	29.354	100	29.165	100

Font: Padrans municipals (1986, 1991, 1996). Actualització dades de residents estrangers (a 31-3-97) del Padró de 1996. OPIB

Taula 3
Proporció de residents estrangers a Barcelona, sobre la població total del municipi (1986-1997)

	Total empadronats	Estrangers	%
1986	1.701.812	19.401	1,14
1991	1.643.542	23.329	1,41
1996	1.508.805	29.354	1,94
1997	1.508.805*	29.165	1,93
Dif. 97-86	-193.007	+9.764	

* No disposem de la dada actualitzada a 1997 i, per tant, fem la de 1996

Font: Padrans municipals (1986, 1991, 1996). Actualització dades de residents estrangers (a 31-3-97) del Padró de 1996. OPIB

els de Sarrià-St. Gervasi i l'Eixample també concentraven (i concentren avui en dia) un important percentatge d'estrangers, si bé és cert que, a poc a poc, percentualment han anat cedint el primer lloc al districte central de la ciutat.

Si al llarg d'aquests anys s'analitza el percentatge d'estrangers empadronats respecte al conjunt de la població de la ciutat, es pot veure com l'índex de població estrangera a Barcelona augmenta progressivament, però sempre es manté en uns nivells moderats (taula 3).

Les xifres mostren que el creixement del percentatge de residents estrangers al municipi no es deu tant al seu augment quantitatiu (de menys de 10.000 en onze anys), sinó a la pèrdua de residents de la ciutat en el mateix període, amb 193.007 residents menys. Aquesta forta pèrdua de població i d'èxode cap a altres poblacions situa Barcelona i la seva àrea metropolitana en el mateix perfil que altres ciutats europees com París, Roma o Londres, que també perden població des de la dècada dels 70. L'arribada de població estrangera a la ciutat està molt lluny encara de poder compensar aquest índex negatiu, per la qual cosa caldria concloure que, malgrat el que hom pot suposar, a Barcelona l'emigració adquireix una major rellevància poblacional que no pas la immigració.

Ciutat Vella, porta d'entrada a la ciutat

El fet que els barris de Ciutat Vella avui en dia presentin el percentatge més

elevat de residents estrangers de Barcelona, no pot entendre's sense fer referència a la història recent del districte. Almenys des del segle passat, el centre històric de Barcelona ha observat el pas de diferents fluxos migratoris, que s'han anat incorporant a la seva població o que hi han estat el temps just com per prosseguir el seu propi trajecte migratori. Diferents orígens i diferents tipus d'emigració, però que sovint han entrat a la ciutat a través de Ciutat Vella. Avui en dia, aquesta segueix sent la porta d'entrada per a moltes persones. Hi romanen espais que recorden aquest passat i aquest present receptor d'immigrants: l'estació de França (testimoni mut de trànsits, d'emigracions i d'immigracions), el port, les pensions (moltes d'elles tancades durant la darrera campanya d'aplicació del Pla d'usos de Ciutat Vella el 1993), l'antiga estació del Nord (que avui dia allotja la terminal d'autobusos amb destinació al Sud peninsular i al Marroc), etc.

En el segle passat, les pròpies transformacions de la ciutat moderna van

actuar com a motor d'atracció dels primers fluxos migratoris envers Ciutat Vella. La construcció de la nova ciutat ideada per Ildefons Cerdà i les dues exposicions universals de 1888 i 1929 generaren successius corrents migratoris provinents de l'interior de Catalunya, així com de València i Aragó. Després de la guerra civil, nous fluxos arribaren a la ciutat, provinents d'altres regions de l'Estat espanyol, que seguiren entrant a Barcelona per Ciutat Vella, si bé a partir d'ara la impossibilitat estructural del districte per seguir rebent més immigrants el convertí en zona de trànsit vers altres barris de la ciutat o de la perifèria barcelonina.

Coincidint amb el temps i en la direcció, a partir dels anys 60 s'observa l'arribada dels primers fluxos de treballadors estrangers procedents principalment del Nord de l'Àfrica. La meta d'aquest flux era l'Europa industrialitzada i Barcelona era considerada com a ciutat de breu estada, a vegades de poques hores, les justes per canviar de

Taula 4
Nombre d'estrangers a Barcelona i Ciutat Vella (1970, 1986, 1991, 1996 i 1997-març)

	1970	1986	1991	1996	1997
Ciutat Vella	1.286	3.353	5.161	5.893	6.362
Barceloneta	693*	310	334	363	425
Parc	693*	731	1.249	1.459	1.555
Gòtic	693*	767	996	990	987
Raval	593	1.545	2.582	3.033	3.316
Total Barcelona	19.947	19.401	23.329	29.354	29.165

* El 1970 el districte de Ciutat Vella estava dividit en dos districtes, el Districte I, que ocupava el que avui és el Gòtic, la Ribera i la Barceloneta (però no els barris de St. Pere i Sta. Caterina), i el Districte V, que correspon a l'actual Raval.
Font: Observatori Permanent de la Immigració. Ajuntament de Barcelona, excepte pels anys 1970 i 1986 (diversos Anuaris Estadístics, Ajuntament de Barcelona).

mitjà de transport que els portés a la frontera francesa. És molt difícil fer una estimació quantitativa d'aquest flux de pas per la ciutat. Només disposem de dues referències: primer, el fet que la majoria dels documents que atorgà el Consolat del Marroc a Barcelona des de 1972 (data de la seva apertura) fins el 1980 fossin permisos de pas. I segon, observar com a través del registre d'estades en hotels i pensions de la ciutat — que aleshores recollien les estadístiques municipals—, el 1962 apareixen 6.829 súbdits marroquins; el 1963, 12.835; el 1964, 4.920; i el 1965, 7.702. Malgrat que el pas per Barcelona es pensava com una estada curta, en més d'una ocasió aquesta es convertí en un prolongat període d'espera, que sovint fou ocupat treballant en feines ocasionals. Foren aquests els primers moments d'un cicle migratori com el marroquí, que s'ha convertit en un dels numèricament més importants que han arribat a Barcelona en els darrers anys.

Les estadístiques municipals, a partir d'aquesta data, ja mostren progressivament la presència creixent de residents estrangers a la ciutat. En la taula 4 s'intenta reconstruir l'evolució d'aquests residents als barris de Ciutat Vella, entre 1970 i 1997.

Cal recordar aquest breu retall de la història migratòria del districte ens vol servir de referència per argumentar com alguns dels aspectes que ja eren presents en temps anteriors, les migracions d'avui en dia tornen a posar d'actualitat. És el cas, per exemple, dels tipus d'habitatge

que llavors s'oferia als nous residents. En els primers de segle foren les vivendes creades als terrats de les cases (l'anomenat popularment barraquisme vertical) o dividint anteriors habitatges. Després foren les pensions, que encara segueixen tenint vigència, així com les habitacions rellogades. Avui en dia s'han pogut constatar a Ciutat Vella noves formes d'habitatge per immigrants, fonamentades en el mateix esperit especulatiu que movia als propietaris de principis de segle.

Perfil dels residents estrangers a Ciutat Vella

Ciutat Vella és en l'actualitat (a 31 de març de 1997) el districte amb més residents estrangers de Barcelona. Més d'una cinquena part de tota la població estrangera de la ciutat hi resideix. La seva progressió entre 1986 i 1997 (tal com mostrava la taula 2) és superior a la de la resta dels districtes de la ciutat, tant pel que fa al nombre total de residents estrangers, com en la proporció respecte a residents. Si s'observa la seva evolució

per les quatre zones estadístiques del districte (taula 5), s'aprecia que és el barri del Raval el que mostra una major concentració de residents estrangers, seguit pel de Parc (o Casc Antic). Respecte al percentatge de població estrangera en el total de residents, si bé Ciutat Vella es troba molt per sobre de la mitjana barcelonina, de nou és el Raval el que es destaca amb una proporció que gairebé arriba al 10%, i que el fa comparable amb d'altres barris de ciutats europees amb forta immigració.

A través d'aquestes dades, de nou cal comentar que l'índex que relaciona

Taula 5
Residents estrangers a Ciutat Vella. Proporció respecte residents (1986-1997)

	1986			1991			1997*		
	Resid.	Estr.	%	Resid.	Estr.	%	Resid.	Estr.	%
Ciutat Vella	101.264	2.063	2,0	90.162	3.433	3,7	83.829	6.362	7,5
Barceloneta	17.896	142	0,7	16.163	132	0,8	14.981	425	2,8
Parc	23.915	408	1,7	21.994	843	3,8	20.132	1.555	7,7
Gòtic	17.444	547	3,1	15.346	681	4,4	13.845	987	7,1
Raval	42.009	966	2,2	37.109	1.777	4,7	34.871	3.316	9,5

Font: Padrans municipals (1986, 1991, 1996).

* Les dades d'estrangers corresponen a l'actualització a 31-3-97, mentre que la de residents al padró de 1996

proporcionalment la població resident a Barcelona amb els estrangers, no només mostra l'evolució del procés d'assentament d'aquests col·lectius en els districtes i barris de la ciutat, sinó que també ens indica les diferents dinàmiques de mobilitat interna que estan presents a la ciutat. Que proporcionalment hi hagi més residents estrangers en un barri, no necessàriament significa que s'hagi produït un augment espectacular d'aquests, sinó que probablement la seva població total ha disminuït, com a part d'un procés que, tal com ja s'ha comentat, afecta en major o menor grau tots els districtes de la ciutat. Entre 1986 i 1996, Ciutat Vella ha perdut un total de 17.435 habitants i ha guanyat 4.299 persones d'origen estranger. Així doncs, el saldo migratori continua sent negatiu.

Per altra banda, comparant la repartició per nacionalitats en el global de la ciutat i en Ciutat Vella (taula 6) s'observa

que és en els barris d'aquest districte on es concentra preferentment la població estrangera provinent dels països en vies de desenvolupament, un factor que no es deriva del perfil general dels residents estrangers a Barcelona, en què segueix sent prou important la presència d'originaris de països europeus.

Malgrat que en l'explotació del padró i d'altres registres estadístics feta per l'Observatori Permanent, no es proporcionen més dades específiques sobre els residents estrangers a Ciutat Vella, és interessant comentar algunes tendències que caracteritzen en general la presència estrangera a Barcelona. Per exemple, a partir d'ara, la família es converteix en el nou protagonista de l'escena migratòria, i la reconstrucció de les estructures familiars en context migratori formula tota una sèrie de nous interrogants encara no plantejats sobre la convivència multicultural. Considera-

des com a eixos de les xarxes socials que es configuren a l'interior d'aquests col·lectius, la família passa a ocupar un lloc central en el seu procés d'inserció social. És dins del nucli familiar on s'aprecien amb més rigor els efectes dels processos d'incorporació d'aquests col·lectius a la societat receptora. La família, per bona part dels col·lectius estrangers als quals ens estem referint, manté el seu caràcter socialitzador, per la qual cosa sovint entra en conflicte directe amb altres instàncies socialitzadores de la societat d'acollida, en especial l'escola. El que està en joc és precisament la reproducció comunitària, la continuïtat i perpetuació dels referents culturals d'aquests col·lectius en les seves generacions futures.

Disposem de tres indicadors que mostren l'evolució d'aquests processos de reconstrucció familiar: per una banda, trobem les sol·licituds per reagrupament familiar presentades a la Subdelegació del Govern, que han augmentat entre 1994 i 1996, de 778 a 1.121; per l'altra, la comparació de les dades generals d'estrangers a Barcelona, per gènere i des de 1995 a 1997 mostra que, contràriament al que indica l'estereotip, les dones estrangeres són majoria (un 52% en l'actualitat). I això es produeix, fonamentalment, perquè hi ha tota una sèrie de fluxos migratoris (per exemple, provinents de República Dominicana, Filipines i Perú) bàsicament femenins, i no tant pel procés de progressiva feminització d'altres fluxos protagonitzats per homes.

Taula 6
Rànquing de principals col·lectius estrangers a Barcelona i a Ciutat Vella (1997)

	Barcelona-ciutat		Ciutat Vella		
	nombre	%	nombre	%	
Total estrangers	29.165	100	Total estrangers	6.362	100
Unió Europea	7.861	26,9	Marroc	1.804	28,3
Marroc	3.490	11,9	Filipines	1.199	18,8
Perú	3.045	10,4	Unió Europea	773	12,1
Resta Sudamèrica	2.630	9,0	Indostan	708	11,1
Filipines	1.914	6,5	Rep. Dominicana	457	7,1
Rep. Dominicana	1.530	5,2	Resta Sudamèrica	321	5,0
Indostan	1.270	4,3	Perú	214	3,3
Argentina	1.254	4,2	Argentina	176	2,7
Mèxic-Amèrica Central	1.126	3,8	Mèxic-Amèrica Central	159	2,4
Xina-Corea	790	2,7	Canadà-EEUU	90	1,4

Font: OPIB, a partir de l'actualització a 31 de març de 1997 del Padró de 1996. S'empren les agrupacions de països utilitzades per l'Observatori Permanent

Per últim, i com a fruit directe d'aquesta reconstrucció, ja sigui per reagrupament o per naixement, l'emergència de noves generacions en el si d'aquests col·lectius estrangers pot ser interpretat com un dels principals indicadors d'assentament del seu cicle migratori. El padró municipal recull la franja d'edat compresa entre els 0 i els 19 anys, dins de la qual caldria situar aquestes noves generacions, encara que no distingeix entre els que són nascuts aquí i els que han nascut al seu país d'origen i han arribat per reagrupament familiar. Així, aquesta franja d'edat representa globalment el 18,2% de tots els residents estrangers a Barcelona. Per col·lectius, destaquen els marroquins amb un 28,8%, els indostanis (terme que en l'Observatori Permanent agrupa indis, paquistanesos i bangladeshís) amb un 28,7% i els dominicans amb un 22,4%.

Espai urbà i migracions

Aquests nous perfils de la presència estrangera tant a Barcelona com a Ciutat Vella, mostren essencialment la progressiva estabilització del cicle migratori que protagonitzen alguns dels col·lectius presents a la nostra ciutat. De fet, aquest procés de sedentarització té una immediata correspondència amb uns determinats patrons d'assentament urbà que aquests desenvolupen. Tot espai urbà desenvolupa en el seu si una sèrie de dinàmiques pròpies, que configuren les característiques que el defineixen socialment, culturalment i econòmicament.

Com a espai que no es pot considerar neutre, aquest rep l'arribada de noves poblacions que s'hi insereixen i que han d'adaptar-se als factors que el configuren. En el nostre país, i en una ciutat com a Barcelona, pràcticament desconeixem com es desenvolupa aquesta inserció espacial. Les manifestacions visibles d'aquesta presència testimonien un procés en evolució del qual encara no coneixem els elements que el condicionen. Fonamentalment es recorre a l'explicació de tipus econòmic, per argumentar el desenvolupament d'aquests patrons de residència tant d'autòctons com de nousvinguts. Segons aquesta lògica, els barris on el preu de l'habitatge és més baix reben població amb baixos recursos, tal com sembla que és el perfil general dels immigrants, nacionals i estrangers, en el moment de la seva arribada.

No obstant això, la fluctuació en el mercat immobiliari, amb la modificació del preu dels lloguers, i la reforma de determinats espais urbans, entre d'altres factors, fan que l'explicació econòmica, sense deixar de tenir importància, hagi de recórrer a altres elements complementaris. Per exemple, depenent de les característiques pròpies de cada flux migratori, cal contemplar el desenvolupament del que podríem anomenar factor comunitari, pel qual la concentració preferencial d'un col·lectiu estranger en un determinat barri és afavorida per l'anterior presència de membres del col·lectiu, que prèviament han creat una xarxa comunitària, que adopta una estructura formal o informal, i que afavo-

reix l'acollida de nous compatriotes. També caldria tenir present el factor treball, que especialment en el sector domèstic, provoca que membres de determinats col·lectius d'origen immigrant, resideixin en els barris més benestants de la ciutat.

És a dir, segons tots aquests factors, cal tenir present l'evolució d'aquests patrons de residència, amb la seva complexitat d'elements, fugint de certes argumentacions que expliquen tals concentracions com a expressió de replegaments comunitaris. Fora d'aquesta lògica, creiem que la concentració residencial d'aquests col·lectius suposa, sobretot, recuperar la proximitat espacial entre persones del mateix origen, que el propi trajecte migratori havia trencat, com a criteri fonamental per sustentar les xarxes socials que s'hi desenvolupen. El principi de densitat que expressa una major aflluència de relacions, creix amb la proximitat. Els vincles relacionals estan presents en aquest espai i actuen com a base d'aquestes concentracions: familiars i amistats constitueixen les anelles de la cadena migratòria. D'aquesta manera, tal com han mostrar altres estudis a Europa, el desenvolupament d'unes determinades estratègies de concentració espacial correspon a una primera etapa d'evolució en el procés d'inserció espacial d'aquests col·lectius, que prepara el terreny per a una major incorporació i presència en el conjunt del teixit urbà al qual arriben.

Les dades que ofereix el padró municipal indiquen que determinats col·lec-

Taula 7
Percentatges de concentració de col·lectius estrangers a Barcelona

		1995	1997	
Filipines	Ciutat Vella	57,8%	Ciutat Vella	62,6%
	Eixample	15,7%	Eixample	16,1%
	Sarrià-St.Gervasi	12,6%	Sarrià-St.Gervasi	8,9%
Indostan	Ciutat Vella	53,5%	Ciutat Vella	55,7%
	Eixample	16,4%	Eixample	13,7%
	Sants-Montjuïc	11,6%	Sants-Montjuïc	12,0%
Marroc	Ciutat Vella	57,7%	Ciutat Vella	51,6%
	Sants-Montjuïc	12,4%	Sants-Montjuïc	16,6%
	Sant Andreu	6,8%	Sant Martí	8,5%
Unió Europea	Sarrià-St.Gervasi	29,7%	Sarrià-St.Gervasi	24,7%
	Eixample	18,9%	Eixample	19,3%
	Les Corts	11,7%	Gràcia	10,6%
Xina-Corea	Eixample	31,5%	Eixample	27,3%
	Sarrià-St.Gervasi	10,9%	Sants-Montjuïc	13,1%
	Sants-Montjuïc	10,8%	Sant Martí	12,5%
Rep. Dominicana	Ciutat Vella	24,5%	Ciutat Vella	29,8%
	Eixample	16,5%	Eixample	14,9%
	Sants-Montjuïc	14,9%	Sant Martí	12,6%

Font: Observatori Permanent de la Immigració a Barcelona

tius mostren evidents patrons de concentració espacial preferent, no només en els barris de Ciutat Vella sinó també en la resta de Barcelona. Però al mateix temps,

també es pot apreciar com evolucionen alguns d'aquests percentatges, tant tendents cap a la dispersió espacial com cap a una major concentració (taula 7).

D'acord amb aquests percentatges, mentre que en el cas dels filipins, indostanis i dominicans, la tendència mostra com aquesta concentració espacial ha anat creixent, preferentment cap als barris de Ciutat Vella, en el cas dels marroquins s'observa una progressiva dispersió cap a altres barris i districtes de la ciutat. Sens dubte, el model que millor mostra aquesta evolució és el que protagonitza aquest col·lectiu, que després d'un llarg trajecte migratori iniciat amb l'arribada als barris de Ciutat Vella comença progressivament a instal·lar-se en altres parts de la ciutat, seguint una lògica que també havien seguit altres trajectes migratoris anteriors. S'obre, doncs, la possibilitat d'analitzar la manera en què pot evolucionar el procés d'inserció espacial d'aquests col·lectius, que seguint o no el camí obert pels residents marroquins a la ciutat, s'incorporen plenament dins d'un procés que caldria definir com de substitució i continuació de diferents fluxos migratoris envers la ciutat de Barcelona. 🗝️